

Теми вічні й актуальні. Творчий звіт майстерні Василя Вітра

Анастасія Пащенко

Що знімають режисери до того, як вийти на вільні простори професійної діяльності? Або, іншими словами, що творять студенти кіновишів під час навчання? Про це можна дізнатися на захисті курсових і дипломних робіт – свого роду творчому звіті майбутніх бійців українського кінофронту. Цього року свої роботи показували студенти режисури телебачення Київського університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого (майстерня Василя Вітра). Жанрова палітра робіт багата: комедія, драма, мелодрама, кінопритча, історичне, воєнне кіно, документалістика... Рівень також досить високий – це особливо варто відзначити, враховуючи те, що стрічки студенти знімали власними зусиллями і за власні кошти. Достоту «незалежне кіно», хоч і під егідою державної установи.

Якщо розділити теми на «вічні» й актуальні (без занурення у тонкощі на кшталт того, що актуальні теми містять і «дотик до вічного», а «вічні» власне й цікаві своєю актуальністю) – серед робіт одні й інші.

Почнімо з актуальних. Найбільш гострою, звісно, є нинішня війна на сході країни. Зразками сучасного студентського «воєнного» кіно є «Легенда про госпітальєрів» Маркіяна Мірошниченка і «745 кілометрів...» Світлани Рябець. Цікаво, що війну вони показують з різних ракурсів: «745 кілометрів...» розповідає про військовиків, «Легенда...» – про військових медиків. Об'єднує їх те, що в центрі оповіді – добровольці, і що особливо показово – дівчата. На війну вони потрапляють радше з особистих причин (героїня першого – після загибелі на війні брата, у другому дівчина шукає зниклого безвісти коханого), проте швидко адаптуються й далі діють за героїчними канонами. В основі «Легенди про госпітальєрів» – реальні події. Назва його апелює до однойменного медичного батальйону, заснованого у 2014 році юною волонтеркою Яною Зінкевич і названого за аналогією зі середньовічним релігійно-військовим орденом, що захищав і опікувався пілігримами (зокрема хворими і пораненими) у Святій землі. У студентських воєнних фільмах приваблює також інтерес до втілення реальних історій і бажання знайти героя, відповідного специфіці нинішньої війни. У нашому випадку – це волонтери (роль яких безпрецедентно висока для України) і добровольці, особливо жінки. Разом із тим, на жаль, прагнення показати події на Донбасі не рятує від помилок у їхній репрезентації, наприклад, різнобою в одностроях. Не обійшлося і без пафосу, яким нерідко грішить українське патріотичне кіно: наприклад, фінальна сцена у

Діва – Катерина Старюченко, Сокіл – Андрій Кравченко, Господар – Олег Замятін, Павучиха – Олександра Єна у фільмі «За межу».

Режисер Олександра Пономаренко. Україна, 2017

Озеро – Сергій Малюга, Марта – Ксенія Комкова у фільмі «Інша, але та». Режисер Настасья Коротка. Україна, 2017.

«745 кілометрів...» з майоріючим українським прапором і пишномовною посвятою воїнам АТО...

Певну актуальність має історична стрічка «Слово» Ігоря Висневського. Місце і час дії тут – Харківський будинок письменників з однойменною назвою, період репресій 1930-х рр. Сама тема репресій для нашого кіно не нова, хоча тепер, на хвилі декомунізації, інтерес до неї зростає. Прикметно, що тут предметом стають не самі репресії, а «людина в них». У центрі оповіді – Микола Хвильовий і Володимир Сосюра з дружиною. Перший, не витримавши атмосфери сталінської «культурної політики», накладає на себе руки, «зламавшись, та не зігнувшись». Другий, зі страху за сім'ю, спершу поступається системі, потім чинить спробу самогубства і після цього психологічного зламу, як ми дізнаємося вже з титрів, потрапляє на лікування для нервовохворих, де й перебуває до кінця хвилі репресій. А далі, як ми знаємо й без титрів, Сосюра працюватиме вже як слухняний, визнаний державою радянський класик. Хоча ще за Сталіна вийде його «Любіть Україну»,

за що його знову цькуватимуть. Нарешті, його дружина – від початку фільму слухняний «гвинтик» системи, інформатор НКВС. Таким чином, фільм показує ціну компромісу з власною совістю, те, як вдається зберегти себе – дух (для Хвильового), життя (для Сосюри).

Однією з важливих тем «Слова» є сім'я. До її проблем звертаються і на сучасному матеріалі. У «Пізнай мене» Юлії Блошук героїня живе з чоловіком, що розлюбив її, проте не наважується покинути з відчуття провини (колись він умовив дружину зробити аборт, і тепер вона не може завагітніти). Зрештою, родина розпадається. Розрадою для жінки, дитячого психолога, має стати її маленький пацієнт із дитбудинку, що не може отямитися після загибелі батьків і потерпає від невидимого Віктора... Мелодраматична історія має різкий, майже «горорний» фінал: поки героїня бавиться з виликуваним хлопчиком, з розмови працівників дитбудинку з'ясується: хлопчика немає (він помер), а героїня непомітно для себе з лікаря перетворилася на пацієнта. Героєм «Нокдауну» Ігоря Скрипця є Сава – колишній відомий боксер, невдаха, що підробляє чим може. Перед Новим роком «працює» Дідом Морозом, потрапляючи в низку неприємних ситуацій. Одна з них, втім, має круто змінити його життя: юнак, що викрав пакунок з мішка з подарунками, виявляється Савиним сином. Цю лінію доповнює друга – випадкова зустріч з однокашником, нині успішним кухарем. Його маленький син кладе в кишеню «Діда Мороза» записку, в якій просить про єдиний подарунок: любов і увагу батька... Таким чином, тема сирітства, зокрема духовного, є популярною – і, на жаль, злободенною. Оптимістичніший за духом (хоч і драматичний за формою) «Вибір» Едуарда Томільченка. Юний актор задля лікування хворого батька змушений перейти на заробітки, залишає заняття в студії і втрачає головну роль у майбутній постановці. Завершується все, щоправда, щасливо: батька виписують з лікарні, конфлікт із ним нібито вичерпано, і герой таки виходить на сцену. Тож «вибір» виявляється фіктивним (і батько врятований, і мрію здійснено), хоч і в цьому є своя мораль: чеснота винагороджується. В житті це, щоправда, трапляється не завжди – але на те і маємо кіно!

А як щодо «теми №1» – Він і Вона? У стрічці «Інша, але та» Настасьї Короткої герої, що збирається зробити пропозицію своїй дівчині, зустрічає давнє кохання, піддається спокусі й розкаюється. Стосунки нібито збережено, але, як зауважує дівчина, «тепер буде зовсім по-іншому». В неспішному ритмі, приглушених тонах робота талановито розповідає просту історію про непрості людські взаємини. Є серед робіт і кінопритча – «За межу» Олександри Пономаренко. Герой потрапляє в потойбіччя, де всім керує Закон і кожне порушення жорстко карається. Зрештою, персонаж повністю вливається в цей світ; у фіналі з'ясується, що один із його мешканців колись і запровадив Закон, тепер ставши однією з його жертв. Темний світ потойбіччя, оплутаного павутинням загадкової, моторошної і символічної павучихи, контрастує зі спогадами героя – світлим сценами дитинства, з неодмінними матір'ю в українському строї і мальовничим полем; втім,

вони радше підкреслюють безвідрадні «нині». Ця дещо кафкіанська історія про втрату власного «я» – візуально найяскравіша з усіх робіт. Час і місце дії умовні, окреслені скупими штрихами; цікаві і вигадливі костюми персонажів, і грим – дещо надмірний, але в цьому випадку виправданий. Загалом, високий художній рівень дозволяє назвати роботу цікавим зразком української кінопритчі.

Втім, студенти знімають не лише серйозні й трагічні речі. «П'ятниця, тринадцять» Ганни Морозової – легка комедія про те, як дівчина завдяки низці неприємностей знайшла своє кохання. Починаючи з чорного kota і зламаного зуба, крізь п'ятницю, 13-го, з класичними столичними прикростями на кшталт зламаного домофона і кількогодинних заторів, героїня іде назустріч своїй долі – привабливому дантисту, що зі своїм братом-близнюком стане останнім струсом такого насиченого дня...

Елементи комедійності є і в документальному «Владос-2» Богдана Добровольського. Владос – це Владислав, молодий керівник дитячої студії сучасного танцю «DFL» («Dance for Life»), що у Фастові. Як видно з назви, режисер вже вдруге надихнувся цією колоритною постаттю. Драматургічний конфлікт у «Владосі-1» розгорнувся довкола майбутньої поїздки хореографа до Китаю, а отже – його перерви в роботі з учнями. Цього разу випробування ускладнилися: Влад пройшов відбірковий тур у проєкт «Танцюють всі» і через це переніс запланований концерт студії. Діти розчаровані й ображені, їхній танцювальний гуру засмучений (принаймні з його слів), але рішення не міняє; заміна – старший учень Андрій Веселий – змушений поєднувати підготовку до іспитів із несподівано зваленою на нього відповідальністю хореографа. Зрештою, все стає на круги своя: Влад вилітає із шоу і повертається до учнів, концерт успішно відбувається. Стрічка побудована просто: це комбінація інтерв'ю зі зйомками в студії і виступами Влада в проєкті. Окрім монтажу, ніякого режисерського втручання не видно: ні закадрового голосу, ні спецефектів. Комізм породжують дітлахи, що з майже дорослим драматизмом сприймають своє маленьке нещастя; Андрій, котрий сприймає ситуацію не без гумору і передає цей настрій; і, звісно, сам герой (чи антигерой?), загалом непоганий, та безвідповідальний хлопчина, який із наївною безпосередністю бере від життя бажане і, за виразом Андрія, «не напругається», коли «комусь погано від того, що йому добре». До речі, місцева говірка додає особливої виразності персонажам, створює додатковий комічний ефект і загалом надзвичайно важлива для «атмосферності» фільму. Та, попри глибинний комізм, ситуація, показана у «Владосі», все ж змушує задуматися і заглянути в себе (що знову ж таки є ознакою хорошого кіно). Легко звинувачувати героя, який заради шоу покинув своїх учнів, однак чи можна впевнено сказати, що на його місці вчинив би інакше? Конфлікт Обов'язку і примарної, багатообіцяючої Можливості – ось, зрештою, ідея, що робить Владоса хоч трішки близьким кожному.

Так, свій творчий іспит студенти склали. Сподіваймося, що скоро юні кінематографісти презентують нові цікаві й уже повнометражні роботи.